

РОЗДІЛ 10 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341:343.34 316.774

ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРІОДИЗАЦІЯ І НАПРЯМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ЗАСАД ГЛОБАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ КІБЕРБЕЗПЕКИ

PRELIMINARY, PERIODIZATION AND DIRECTIONS OF INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF COOPERATION IN THE FORMATION OF THE BASES OF THE GLOBAL CYBER-SECURITY CULTURE

Забара І.М.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного права

*Інститут міжнародних відносин**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглядаються положення концепції глобальної культури кібербезпеки. Автор досліджує передумови її формування, періодизацію та напрями міжнародно-правового регулювання співробітництва держав з її реалізації. У статті аналізуються питання подальшого перспективного розвитку концепції глобальної культури кібербезпеки.

Ключові слова: кібербезпека, інформаційне суспільство, правова проблематика, глобальна культура кібербезпеки, інформаційно-комунікаційні технології, правове регулювання.

В статье рассматриваются положения концепции глобальной культуры кибербезопасности. Автор исследует предпосылки ее формирования, периодизацию и направления международного правового регулирования сотрудничества государств по ее реализации. В статье реализуются вопросы дальнейшего перспективного развития концепции глобальной культуры кибербезопасности.

Ключевые слова: кибербезопасность, информационное общество, правовая проблематика, глобальная культура кибербезопасности, информационно-коммуникационные технологии, правовое регулирование.

The article deals with the provisions of the concept of the global culture of cybersecurity. The author investigates the preconditions for its formation, periodization and directions of international legal regulation of cooperation between states on its realization. The article analyzes the issues of further perspective development of the concept of the global culture of cybersecurity.

The author proceeds from the fact that the concept of a global culture of cybersecurity was proposed in the late XX – early XXI century.

The concept provides for the creation of secure information and communication conditions for the development of the global information society.

The author investigates the periodization of the concept. He notes that the best in determining the periodization of its development is the separation of the following periods: the period 1996–2001, the period 2002–2009, the period 2009 – to this day. Each of these periods has its own characteristics, due to the growing role of information and communication technologies in the life of the world community and the formation of a global information society.

The formation of international legal principles of the concept of a global culture of cybersecurity is carried out by soft law. The provisions of the concept of a global culture of cybersecurity were developed within the framework of the United Nations (2002–2009), the World Summit on the Information Society (2003–2014), the International Telecommunication Union.

Further promising development of the concept of a global culture of cybersecurity – for the period after 2015 – provides for the implementation of a set of measures that within its information and communication components are aimed at the safe development of the global information society and the strengthening of trust and security in the use of ICT.

However, further development is based on:

a) common vision and assessment of the ever-increasing role of information and communication technologies for the socio-economic development of states and the world community as a whole;

b) recognition of the fact that trust and security in the use of ICT are the main pillars of the information society;

c) understanding the need for the promotion, formation, development and active implementation of a sustainable global cybersecurity culture.

Key words: cybersecurity, information society, legal issues, global culture of cybersecurity, information and communication technologies, legal regulation.

У забезпеченні сталого розвитку сучасного міжнародного співтовариства значну роль відіграють міжнародні інформаційні і комунікаційні відносини. Від їх стану залежить формування і подальший розвиток інформаційного суспільства. Питання безпеки цих його складників постає і залишаються одними із важливих.

Становлення і розвиток сучасного бачення нової теми – концептуальних засад глобальної культури кібербезпеки на універсальному рівні було започатковано в рамках Організації Об'єднаних Націй. Цьому сприяла низка передумов, які визначили не тільки подальші наукові та практичні підходи, але й надали можливість виокремлення певних періодів у формуванні сучасного бачення глобальної культури кібербезпеки для її подальшого вивчення.

Зауважимо, що увага, яка приділялась проблематиці глобальної культури кібербезпеки, не зменшується. Окре-

ме місце разом з іншими у ній посідають питання напрямів міжнародно-правового регулювання співробітництва держав у формуванні засад глобальної культури кібербезпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить, що у вітчизняній і зарубіжній науці міжнародного права проблематика глобальної культури кібербезпеки розглядалась у широкому комплексі проблем міжнародної безпеки. Тією чи іншою мірою її дослідженню була присвячена частина теоретичних робіт вітчизняних і іноземних дослідників, серед яких: А. Балер, І. Бачило, Ю. Батурін, В. Василенко, А. Волеводз, А. Жодзішський, С. Горман, М. Грокс, М. Дюмонтє, Р. Кларк, В. Кіютін, Р. Кнейк, С. Комов, С. Коротков, А. Крутських, В. Машликін, Т. Морер, А. Новіков, С. Расторгуєв, Д. Робінсон, А. Сегал, П. Сінгер, А. Смирнов, В. Сомерс, А. Стрельцов, В. Талімончик, А. Федоров, К. Форд та інші.

Разом з тим глобальні зміни, що відбуваються у міжнародних відносинах, впливають на стан міжнародних інформаційних і комунікаційних правовідносин, що, власне, і спричиняє увагу до них та їх майбутнього розвитку. Крім того, проблема формування сталої глобальної культури кібербезпеки нині виступає однією із цікавих і малодосліджених у контексті як спільних інтересів держав, так і глобальних міжнародних проблем.

Метою статті є дослідження передумов, періодизації і напрямів міжнародно-правового регулювання співробітництва у формуванні засад глобальної культури кібербезпеки.

Для розгляду нашої теми виходитимемо з такого.

Глобальна культура кібербезпеки – концепція, запропонована наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, що передбачає створення безпечних інформаційних і комунікаційних умов для розвитку глобального інформаційного суспільства.

У рамках побудови *глобального інформаційного суспільства* концепція передбачає поступову реалізацію низки спільних заходів (організаційних, економічних, технічних, соціальних, культурних, правових), спрямованих на сприяння, формування, розвиток і активне впровадження *сталого глобальної культури кібербезпеки* [3].

Формування міжнародно-правових засад концепції глобальної культури кібербезпеки здійснюється нормами *soft law* («м'якого права»). Положення концепції глобальної культури кібербезпеки були запропоновані і розвинуті у рамках ООН шляхом прийняття низки резолюцій (2002–2009 рр.). У подальшому її положення почали скеровуватись і координуватись Світовим самітом з інформаційного суспільства (2003–2014 рр.) та Міжнародним союзом електрозв'язку.

Подальший перспективний розвиток концепції глобальної культури кібербезпеки (на період після 2015 р.) передбачає реалізацію комплексу заходів, що у рамках її інформаційних і комунікаційних складників спрямовуються на: а) безпечний розвиток глобального інформаційного суспільства та б) зміцнення довіри і безпеки під час використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Разом з тим подальший розвиток ґрунтується на такому:

- спільному баченні й оцінці постійно зростаючої ролі інформаційно-комунікаційних технологій для соціально-економічного розвитку держав і світового співтовариства у цілому;

- визнанні того факту, що довіра і безпека у використанні ІКТ відносяться до головних опор інформаційного суспільства;

- розумінні необхідності сприяння, формуванню, розвитку й активному впровадженню *сталого глобальної культури кібербезпеки*.

Концепція глобальної культури кібербезпеки виступає доктринальною теоретичною базою і спрямовує: а) міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у боротьбі із використанням ІКТ у кримінальних, терористичних, військових (військово-політичних) та інших цілях та б) діяльність міжнародних організацій та їх окремих органів (МСЕ, ООН, Група урядових експертів з питань інформаційної безпеки ООН тощо).

Вбачається, що формування спільного загального підходу до концепції глобальної культури кібербезпеки відбувалось за кілька періодів. Кожному з періодів притаманна еволюція поглядів на поточну ситуацію розвитку, переваги, загрози, подальший перспективний розвиток.

На нашу думку, оптимальним у питанні визначення періодизації розвитку концептуальних засад глобальної культури кібербезпеки є виокремлення таких періодів: період 1998–2001 рр., період 2002–2013 рр., період 2014 р. – дотепер. Кожен з цих періодів має свої особливості, викликані зростаючою роллю інформаційно-комунікаційних технологій у житті світового співтовариства і формуванні

глобального інформаційного суспільства. Як результат маємо певний визначений стан фактичної впорядкованості міжнародних інформаційних відносин, який відображає реальний стан міжнародного інформаційного правопорядку. Для розуміння особливостей формування сучасного бачення глобальної культури кібербезпеки вважаємо за доцільне розглянути його розвиток за вищезазначеними періодами.

Період 1998–2001 рр. – період становлення і розвитку спільних базових концептуальних теоретичних засад культури кібербезпеки, а також формування передумов запровадження міжнародно-правових основ глобальної культури кібербезпеки.

Передумовами для такого спільного концептуального бачення проблематики глобальної культури кібербезпеки у цей період стали:

- зростаюча залежність учасників (державних органів, підприємств, організацій і індивідуальних користувачів) від інформаційних технологій у плані надання товарів і послуг, ведення справ і обміну інформацією [1; 2];

- зростаюча необхідність забезпечення кібербезпеки в міру більш широкого залучення держав в інформаційне суспільство [1];

- усвідомлення того, що кібербезпека має забезпечуватись не тільки діями державних або правоохоронних органів, але й превентивними діями та користуватись підтримкою в усьому суспільстві [1];

- усвідомлення державами того факту, що «забезпечення кібербезпеки має забезпечуватись не тільки технологіями, але й тим, що пріоритет має надаватись плануванню й управлінню її забезпечення в усьому суспільстві» [1; 2];

- ознайомлення користувачів інформаційних технологій з чинниками, що загрожують кібербезпеці, превентивними заходами, відповідальністю та заходами, що підвищують рівень безпеки [1];

- визнання співтовариством факту невідповідності у рівні доступу різних держав до інформаційних технологій та їх використанням, що можуть знизити ефективність міжнародного співробітництва у боротьбі із кримінальним використанням інформаційних технологій та у справі створення глобальної культури кібербезпеки [1; 2];

- визнання державами необхідності сприяння передачі інформаційних технологій державам, що розвиваються [1; 2; 3], а також створенням у них потенціалу для цілей надання їм допомоги у прийнятті заходів у галузі кібербезпеки [1];

- надання державами вагомого значення міжнародному співробітництву у питаннях досягнення кібербезпеки (досягнення цього передбачається здійснити шляхом підтримки національних зусиль, спрямованих на зміцнення людського потенціалу, розширення можливостей у плані навчання і зайнятості, покращенням державних послуг і підвищенням якості життя за рахунок прогресивних, надійних і безпечних інформаційно-комунікаційних технологій і мереж та сприянням забезпеченню загального доступу) [1];

- констатування державами факту численних і різноманітних загроз та чинників вразливості (що виступають результатом зростаючої взаємозалежності інформаційних систем і мереж, які створюють для усіх нові проблеми в плані безпеки [1; 2; 3];

- початок роботи відповідних міжнародних і регіональних організацій над підвищенням рівня кібербезпеки і безпеки інформаційних технологій [1; 2; 3].

У цей період ООН було прийнято низку резолюцій, спрямованих на формування загального концептуального підходу до питання забезпечення спільної концепції кібербезпеки держав, зокрема однойменних Резолюцій ГА ООН «Досягнення в сфері інформації та комунікації в контексті міжнародної безпеки» № 53/70 від 4 грудня 1998 року, № 54/49 від 1 грудня 1999 року, № 55/28 від 20 листопада

2000 року, № 56/19 від 29 листопада 2001 року, та Резолюцій ГА ООН № 55/63 від 4 грудня 2000 року, № 56/121 від 19 грудня 2001 року «Боротьба із злочинним використанням інформаційних технологій».

Період 2002–2013 рр. – період визначення складових елементів для створення глобальної культури кібербезпеки і елементів для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур.

Передумовами для подальшого формування державами спільного концептуального бачення проблематики глобальної культури кібербезпеки у цей період додатково стали:

– зростаюча роль інформаційно-комунікаційних технологій для соціально-економічного розвитку [2];

– посилення зв'язків і взаємозалежності найважливіших інфраструктур (енергетичних, транспортних, банківських, фінансових, продовольчих, охорони здоров'я та ін.) з найважливішими інформаційними інфраструктурами, що забезпечують взаємозв'язок їхнього функціонування і впливають на нього [2];

– визнання позиції, згідно з якою кожна держава буде визначати свої найважливіші інформаційні інфраструктури [2; 3];

– визнанням факту зростання технологічної взаємозалежності між державами, що базується на мережі компонентів найважливіших інформаційних інфраструктур [2];

– зростання чисельності і різноманіття загроз та чинників вразливості інформаційних мереж, які створюють нові проблеми в плані безпеки [2; 3];

– визнанням позиції, що дієвий захист найважливіших інфраструктур складається з цілого комплексу заходів (зокрема, виявлення загроз, зменшення вразливості найважливіших інформаційних інфраструктур, мінімізація шкоди і часу на відновлення, а також визначення причин пошкодження та джерела) [2];

– визнанням необхідності співробітництва і комунікації на національному, регіональному і міжнародному рівнях усіма зацікавленими сторонами [2; 3];

– активізацією зусиль з подолання «цифрової прірви», забезпечення загального доступу до інформаційно-комунікаційних технологій і захисту найважливіших інформаційних інфраструктур з тим, щоб усі держави могли використовувати повною мірою інформаційно-комунікаційні технології для цілей свого соціально-економічного розвитку [2; 3].

У цей період ООН було прийнято низку резолюцій, спрямованих на формування глобальної культури кібербезпеки, зокрема:

Резолюція ГА ООН № 57/239 від 20 грудня 2002 року «Створення глобальної культури кібербезпеки»,

Резолюція ГА ООН № 58/199 від 23 грудня 2003 року «Створення глобальної культури кібербезпеки і захист найважливіших інформаційних структур»,

Резолюція ГА ООН № 64/211 від 21 грудня 2009 року «Створення глобальної культури кібербезпеки і оцінка національних зусиль із захисту найважливіших інформаційних інфраструктур».

Зазначеними резолюціями були визначені: а) *елементи для створення глобальної культури кібербезпеки*; б) елементи для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур; в) інструменти для добровільної самооцінки національних зусиль держав із захисту найважливіших інформаційних інфраструктур.

Характеризуючи їх, варто зазначити таке.

а) *Елементи для створення глобальної культури кібербезпеки* були запропоновані одночасно як складові частини, так і як орієнтири для досягнення певного початкового і подальших рівнів розвитку глобальної культури кібербезпеки. Зазначалося, що їх дотримання державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародних інформаційних відносин виступатиме вагомим

внеском для реалізації спільних інтересів у створенні глобальної культури кібербезпеки, а також у їхній майбутній роботі з питань кібербезпеки (п. 1, п. 2) [1].

Як елементи для створення глобальної культури кібербезпеки розробниками фактично було запропоновано розглядати чинники і вимоги, що розглядаються як обов'язкові «для розвитку в їхніх суспільствах культури кібербезпеки під час застосування і використання інформаційних технологій» (п. 3). Передбачається, що *глобальна культура кібербезпеки* потребуватиме від усіх учасників врахування цих дев'яти взаємодоповнюючих елементів, що визначені для її створення, зокрема, як: а) обізнаність; б) відповідальність; в) реагування; г) етика; ґ) демократія; д) оцінка ризику; е) проектування і впровадження засобів забезпечення безпеки; є) управління забезпеченням безпеки; ж) переоцінка [1].

Кожен з елементів для створення глобальної культури кібербезпеки містить вимоги до учасників відносин, спрямованих на постійне підвищення рівня безпеки.

Було визначено спільний загальний підхід, згідно з яким суб'єкти (учасники), що розробляють, експлуатують, постачають, керують і обслуговують інформаційні системи і мережі мають враховувати *елементи для створення глобальної культури кібербезпеки*.

б) *Елементи для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур* були запропоновані для врахування їх суб'єктами міжнародних інформаційних відносин у «захисті найважливіших інформаційних інфраструктур у їхній майбутній роботі з питань кібербезпеки або захисту найважливіших інфраструктур» (п. 2), а також під час розроблення державних «стратегій зменшення ризиків для найважливіших інформаційних інфраструктур у відповідності з національними законами і нормами» (п. 3) [2].

Як елементи для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур було запропоновано розглядати комплекс заходів, спрямованих на аналіз чинних інфраструктур, забезпечення систем комунікації у кризових ситуаціях, координацію роботи систем термінового попередження, обмін інформацією, координацію розслідувань і притягнення до відповідальності, підготовку професійних фахівців, проведення наукових досліджень і розробок забезпечення захисту та інших.

Було визначено і запропоновано загальний підхід, згідно з яким суб'єкти (учасники), що представляють як державний, так і приватний сектори, сприятимуть розвитку партнерських відносин між сторонами щодо обміну й аналізу інформації у питаннях попередження заподіяння шкоди найважливішим (інформаційним) інфраструктурам, намаганнях порушень їх захисту, розслідуваннях таких випадків і прийнятих заходах (п. 4).

Зазначається, що формування і досягнення *глобальної культури кібербезпеки* залежатиме від рівня доступу держав до (інформаційних і комунікаційних) технологій забезпечення захисту, який виступає одним із найвагоміших елементів захисту найважливіших інформаційних інфраструктур.

Кожен із запропонованих елементів для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур визначає загальні напрями діяльності у розвитку партнерських відносин і міжнародному співробітництві між зацікавленими сторонами (п. 4, п. 10).

в) *Інструменти для добровільної самооцінки національних зусиль держав із захисту найважливіших інформаційних інфраструктур* складають комплекс заходів, що включає: а) аналіз потреб і стратегій в області кібербезпеки; б) ролі і обов'язки зацікавлених сторін; в) стратегічні процеси і участь; г) діяльність у зв'язку з інцидентами і поновлення після збоїв; ґ) правові рамки; д) формування глобальної культури кібербезпеки [3].

Зазначені інструменти були рекомендовані для використання державами під час виявлення проблемних

галузей, у цілях підвищення глобальної культури кібербезпеки.

Державам і міжнародним організаціям, що розробляють стратегії дій в галузі кібербезпеки і захисту найважливіших інформаційних інфраструктур, було запропоновано повідомляти про провідну практику і заходи іншим державам і Генеральному секретареві ООН для її узагальнення і поширення.

До зазначеного в рамках розвитку концепції глобальної культури кібербезпеки варто додати і прийняті у цей період однойменні

Резолюції ГА ООН «Досягнення у сфері інформації і комунікації в контексті міжнародної безпеки» (№ 57/53 від 22 листопада 2002 року, № 58/32 від 8 грудня 2003 року, № 59/61 від 3 грудня 2004 року, № 60/45 від 8 грудня 2005 року, № 61/54 від 6 грудня 2006 року, № 62/17 від 5 грудня 2007 року, № 63/37 від 2 грудня 2008 року, № 64/25 від 2 грудня 2009 року, № 65/41 від 8 грудня 2010 року, № 66/24 від 13 грудня 2011 року, № 67/27 від 3 грудня 2012). Вони спрямовували реалізацію окремих практичних аспектів концепції.

Координуючу роль для розвитку концепції глобальної культури кібербезпеки у цей період відіграв Світовий саміт з інформаційного суспільства (далі – ССІС), що відбувся 10–12 грудня 2003 року у Женеві (перший етап) і 16–18 листопада 2005 року в Тунісі (другий етап).

У прийнятій за його результатами *Декларації принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальна задача у новому тисячолітті»* 2003 р., а саме у контексті питання «Зміцнення довіри і безпеки у використанні ІКТ», було наголошено на кількох принципових положеннях. Зокрема, необхідності «формувати, розвивати і впроваджувати глобальну культуру кібербезпеки у співробітництві з усіма зацікавленими сторонами і компетентними міжнародними організаціями» (п. 35) [4]. Підкреслювалось, що «ці зусилля мають спиратись на зростаюче міжнародне співробітництво» (п. 35). Разом з тим зверталась увага, що «у рамках цієї глобальної культури кібербезпеки важливо підвищувати безпеку і забезпечувати захист даних і недоторканість приватного життя, розширюючи при цьому доступ і масштаб торговельних операцій. Крім того, необхідно брати до уваги рівень соціально-економічного розвитку кожної держави і враховувати пов'язані із орієнтацією на розвиток аспекти інформаційного суспільства» (п. 35).

Своєю чергою прийнятий у Женеві на Світовому саміті з інформаційного суспільства *План дій* 2003 р. деталізував положення в рамках визначеного напрямку «Зміцнення довіри і безпеки у використанні ІКТ» (п. С5.) [5].

Практичну допомогу у реалізації визначених концепцією положень відіграв у цей період Міжнародний союз електрозв'язку і низка регіональних організацій – Рада Європи, Шанхайська організація співробітництва, Ліга арабських держав, Африканський союз, у рамках яких було прийнято угоди з питань міжнародної інформаційної і кібернетичної безпеки.

Період 2014 р. – донині – період розвитку елементів глобальної культури кібербезпеки та елементів для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур.

Передумовами для подальшого розвитку глобальної культури кібербезпеки та елементів для захисту найважливіших інформаційних інфраструктур виступили:

– визнанням зростаючого внеску мережевих інформаційних технологій у виконанні багатьох найважливіших функцій повсякденного життя, торгівлі, наукових досліджень, інноваційної діяльності, підприємництва і вільної передачі інформації між фізичними та юридичними особами, урядами, діловими колами і громадянським суспільством [3];

– визнанням за державними і недержавними учасниками відповідальності за забезпечення безпеки інформтехнологій відповідно до їх функцій [3];

– визнанням необхідності використання потенціалу ІКТ для сприяння досягненню погоджених на міжнародному рівні цілей в галузі розвитку, зокрема сформульованих у Декларації тисячоліття [3; 7].

Спрямовані подальшого розвитку *глобальної культури кібербезпеки* ґрунтуються також і на попередніх основах:

– визнанні необхідності ефективного співробітництва у боротьбі зі злочинним використанням ІКТ;

– підтвердженні необхідності зміцнення співробітництва не тільки у питаннях щодо поточного технічного та експлуатаційного характеру, але й проведенні спільної міжнародної політики щодо Інтернету [3];

– визнанні того факту, що відсутність рівного доступу до ІКТ і можливостей їх використання може підірвати економічний добробут держав [3];

– активізації зусиль у подоланні «цифрової прірви» шляхом передачі ІКТ найменш розвинутим країнам та у питаннях ознайомлення із їх провідною практикою і допомогою у професійній підготовці [3];

– визнанні того, що загрози набувають усе більш небезпечного і серйозного характеру для найважливіших інформаційних інфраструктур і цілісності інформації і, як наслідок, добробуту на сімейному, національному і міжнародному рівнях – і їх подолання стає обов'язком урядів держав [3];

– визнанні факту підтримки національних зусиль шляхом взаємодії і обміну інформацією на міжнародному рівні з метою протистояння загрозам, що набувають транснаціонального характеру, а також підтримкою національних зусиль з боку регіональних і міжнародних організацій [3].

У цей період прийняті Світовим самітом з інформаційного суспільства у 2003/2005 рр. *Принципи, План дій, Зобов'язання і Програма*, що серед інших питань визначали і питання глобальної культури кібербезпеки, були у 2014 р. доповнені *Заявою ССІС+10 про виконання рішень ССІС та Концепцією ССІС на період після 2015 року*.

Серед багатьох інших важливим, актуальним і таким, що зберігає потенційне значення, як напрям сталого розвитку в умовах формування інформаційного суспільства на базі інформаційно-комунікаційних технологій, залишилось питання розвитку глобальної культури кібербезпеки.

Розроблена *Концепція ССІС на період після 2015 року* органічно продовжує і розвиває попередні концептуальні підходи 2003/2005 рр. щодо глобальної культури кібербезпеки.

Вона передбачає у цьому питанні дотримання визначених загальних орієнтирів, що дають змогу державам не тільки планувати, розвивати і бачити власні досягнення в цілях забезпечення глобальної культури такої безпеки, але й оцінювати власний розвиток порівняно з іншими державами.

Зауважимо, що подальший передбачуваний розвиток концепції *глобальної культури кібербезпеки* на період після 2015 року [6] здійснюватиметься з урахуванням таких тематичних напрямів:

а) подальший розвиток і формування сталої глобальної культури кібербезпеки;

б) зміцнення основ довіри і безпеки у використанні інформаційно-комунікаційних технологій;

в) співробітництво з розвитку засад сталої глобальної культури кібербезпеки на національному, регіональному і міжнародному рівнях;

г) співробітництво за тематикою розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, розглянувши передумови, періодизацію і напрями міжнародно-правового регулювання співробітництва у формуванні засад глобальної культури кібербезпеки зазначимо таке.

Глобальна культура кібербезпеки – концепція, запропонована наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, що передбачає створення безпечних інформаційних і

комунікаційних умов для розвитку глобального інформаційного суспільства.

Оптимальним у питанні визначення періодизації її розвитку є виокремлення таких періодів: період 1996–2001 рр., період 2002–2009 рр., період 2009 р. – донині. Кожен з цих періодів має свої особливості, викликані зростаючою роллю інформаційно-комунікаційних технологій у житті світового співтовариства та формуванні глобального інформаційного суспільства.

Формування міжнародно-правових засад концепції глобальної культури кібербезпеки здійснюється нормами soft law («м'якого права»). Положення концепції глобальної культури кібербезпеки були розвинуті у рамках ООН (2002–2009 рр.), Світового саміту з інформаційного суспільства (2003–2014 рр.), Міжнародного союзу електров'язку.

Подальший перспективний розвиток концепції глобальної культури кібербезпеки (на період після 2015 р.) передбачає реалізацію комплексу заходів, що у рамках її інформаційних і комунікаційних складників спрямовуються на безпечний розвиток глобального інформаційного суспільства та зміцнення довіри і безпеки у використанні ІКТ. Разом з тим подальший розвиток ґрунтується на: а) спільному баченні й оцінці постійно зростаючої ролі інформаційно-комунікаційних технологій для соціально-економічного розвитку держав і світового співтовариства у цілому; б) визнанні того факту, що довіра і безпека у використанні ІКТ відносяться до головних опор інформаційного суспільства; в) розумінні необхідності сприяння, формуванню, розвитку й активному впровадженню сталої глобальної культури кібербезпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резолюція ГА ООН №57/239 от 20 декабря 2002 года «Создание глобальной культуры кибербезопасности. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/57/239>.
2. Резолюция ГА ООН №58/199 от 23 декабря 2003 года «Создание глобальной культуры кибербезопасности и защита важнейших информационных инфраструктур». URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/58/199>.
3. Резолюция ГА ООН №64/211 от 21 декабря 2009 года «Создание глобальной культуры кибербезопасности и оценка национальных усилий по защите важнейших информационных инфраструктур. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/64/211>.
4. Світовий саміт з інформаційного суспільства. Декларації принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальна задача у новому тисячолітті» від 12 грудня 2003 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c57.
5. Всемирная встреча на высшем уровне по проблемам информационного общества. План действий 2003 года. URL: <http://ict.az/ru/content/216>.
6. Разработанная ВВУИО+10 концепция ВВУИО на период после 2015 года. URL: <http://www.itu.int/net/wsis/implementation/2014/forum/inc/doc/outcome/362828V2R.pdf>
7. Резолюция 55/2 ГА ООН от 8 сентября 2000 года «Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций». URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml